Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

23. listopadu 2017 *

„Řízení o předběžné otázce – Hospodářská soutěž – Volný pohyb služeb – Určování minimálních odměn profesní organizací advokátů – Zákaz, na základě kterého nemůže soud uložit náhradu odměny, která je nižší než uvedené minimální odměny – Vnitrostátní právní úprava, na jejímž základě tvoří daň z přidané hodnoty (DPH) nedílnou součást ceny za služby poskytované v rámci výkonu svobodného povolání“

Ve spojených věcech C-427/16 a C-428/16,

jejichž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané na základě článku 267 SFEU, rozhodnutími Sofijski rajonen sad (okresní soud v Sofii, Bulharsko) ze dne 26. dubna 2016, došlými Soudnímu dvoru dne 1. srpna 2016, v řízeních

„CHEZ Elektro Bulgaria“ AD

proti

Jordanu Kocevovi (C-427/16),

a

„FrontEx International“ EAD

proti

Emilu Janakievovi (C-428/16),

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta, předsedkyně senátu, C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, S. Rodin (zpravodaj) a E. Regan, soudci,

generální advokát: N. Wahl,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 1. června 2017,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za „CHEZ Elektro Bulgaria“ AD K. Kralem a K. Stojanovou, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: bulharština.

– za „FrontEx International“ EAD A. Grilihesem, jako zmocněncem,

– za kyperskou vládu D. Kalli, jako zmocněnkyní,

– za Evropskou komisi L. Malferrarim a I. Zaloguinem, jakož i P. Michajlovou, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu čl. 56 odst. 1 a čl. 101 odst. 1 SFEU, jakož i směrnice Rady 77/249/EHS ze dne 22. března 1977 o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů (Úř. věst. 1977, L 78, s. 17; Zvl. vyd. 06/1, s. 52) a směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty (Úř. věst. 2006, L 347, s. 1).

2 Uvedené žádosti byly podány v rámci sporů mezi „CHEZ Elektro Bulgaria“ AD a Jordanem Kocevem (C-427/16) a mezi „FrontEx International“ EAD a Emilem Janakievem (C-428/16) ohledně žádostí o vydání platebního rozkazu k úhradě náhrady odměn advokáta a právního poradce.

Právní rámec

Unijní právo

3 Článek 78 první pododstavec písm. a) směrnice 2006/112 stanoví:

„Základ daně zahrnuje tyto položky:

a) daně, cla, dávky a poplatky, s výjimkou samotné [daně z přidané hodnoty (DPH)];

[…]“

4 Článek 1 odst. 1 první pododstavec směrnice 77/249 stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje v mezích a za podmínek, které stanoví, na činnosti advokátů vykonávané při poskytování služeb.“

Bulharské právo

5 Článek 78 Graždanskij procesualen kodeks (občanský soudní řád, dále jen „OSŘ“) stanoví:

„1. Poplatky zaplacené navrhovatelem, výdaje a odměny advokáta, byl-li navrhovatelem zapojen, hradí žalovaný v přiměřeném rozsahu k části návrhu, které bylo vyhověno.

[…]

5. Pokud je odměna advokáta hrazená účastníkem řízení nepřiměřeně vysoká s ohledem na skutečnou právní a skutkovou složitost věci, může soud na návrh protistrany náhradu této odměny snížit v rámci náhrady nákladů řízení, avšak nikoli pod hranici minimální výše odměny advokáta stanovené podle článku 36 [Zakon za advokaturata (zákona o advokacii)].

[…]

8. Nárok na soudem nařízenou náhradu odměny advokáta mají rovněž právnické osoby a osoby samostatně výdělečně činné, pokud jsou zastoupeny právním poradcem.“

6 Podle čl. 36 odst. 1 a 2 zákona o advokacii:

„1. Advokát nebo advokát z členského státu Evropské unie má nárok na odměnu za svou činnost.

2. Výše odměny je stanovena na základě smlouvy uzavřené mezi advokátem nebo advokátem z členského státu Evropské unie a klientem. Výše této odměny musí být spravedlivá a odůvodněná a nesmí být nižší než částka stanovená vyhláškou Visšija advokatski savet [(Nejvyšší advokátní rada), Bulharsko] pro příslušný úkon.“

7 Článek 118 odst. 3 tohoto zákona stanoví:

„Za členy Nejvyšší advokátní rady mohou být voleni členové advokátních rad, kteří vykonávali advokacii po dobu alespoň patnácti let.“

8 Článek 121 odst. 1 uvedeného zákona stanoví:

„Nejvyšší advokátní rada přijímá vyhlášky stanovené zákonem a etickým kodexem advokátů.“

9 Podle článku 132 téhož zákona:

„Kárným přestupkem je zaviněné porušení povinností vyplývajících z toho zákona a etického kodexu advokátů, z vyhlášek a rozhodnutí Nejvyšší advokátní rady a z rozhodnutí advokátních rad a valných shromáždění, jakož i:

[…]

5) sjednání nižší odměny s klientem, než je odměna stanovená ve vyhlášce Nejvyšší advokátní rady pro příslušný úkon, neumožňuje-li to tento zákon či vyhláška.“

10 Článek 1 Naredba nº 1 za minimalnite razmeri na advokatskite vaznagraždenija (vyhláška č. 1 o minimálních odměnách advokátů, dále jen „vyhláška č. 1“) stanoví:

„Výše odměny za právní poradenství poskytnuté advokátem se stanoví volným ujednáním na základě písemné dohody s klientem, avšak nesmí být nižší než minimální částka stanovená touto vyhláškou pro příslušné úkony.“

11 Z článku 7 odst. 5 vyhlášky č. 1, ve spojení s čl. 7 odst. 2 bodem 1 této vyhlášky, vyplývá, že uvedená minimální výše odměny činí ve věcech, jako je věc v původním řízení, 300 bulharských lev (BGN) (přibližně 154 eur).

12 Článek 2a doplňujících ustanovení k uvedené vyhlášce č. 1 stanoví:

„V případě advokáta, který není registrován jako plátce pro účely [Zakon za danaka varchu dobavenata stojnost (zákon o dani z přidané hodnoty)], není daň z přidané hodnoty součástí jeho odměny, zatímco v případě advokáta, který je registrován jako plátce daně z přidané hodnoty, se splatná daň z přidané hodnoty zahrnuje do odměny stanovené podle této vyhlášky a stává se nedílnou součástí odměny advokáta splatné klientem.“

Spory v původním řízení a předběžné otázky

Věc C-427/16

13 CHEZ Elektro Bulgaria podala k předkládajícímu soudu žalobu na vydání platebního rozkazu směřující k tomu, aby jí J. Kocev uhradil částku 60 BGN z titulu odměny vyplacené advokátovi.

14 Vzhledem k tomu, že je uvedená odměna nižší než minimální částka stanovená vyhláškou č. 1, předkládající soud připomíná, že sjednání nižší odměny, než je částka stanovená uvedenou vyhláškou, představuje podle zákona o advokacii kárný přestupek. Ačkoliv je pravda, že pokud jsou odměny advokáta s ohledem na skutečnou právní a skutkovou složitost věci nepřiměřeně vysoké, mohou bulharské soudy v rámci náhrady nákladů řízení uložit náhradu částky nižší, tato posledně uvedená částka však nemůže být nižší než částka minimální.

15 Předkládající soud uvádí, že se věc C-427/16 liší od věci, ve které byly vydány rozsudky ze dne 5. prosince 2006, Cipolla a další (C-94/04 a C-202/04, EU:C:2006:758), a ze dne 19. února 2002, Arduino (C-35/99, EU:C:2002:97). Bulharské právní předpisy totiž Nejvyšší advokátní radu, jejíž všichni členové jsou advokáty volenými ostatními advokáty, opravňují ke stanovení minimálních odměn bez jakékoliv kontroly ze strany veřejných orgánů.

16 Předkládající soud v tomto ohledu upřesňuje, že Nejvyšší advokátní rada jedná jakožto sdružení podniků.

17 Nakonec předkládající soud dodává, že na základě článku 2a doplňujících ustanovení k vyhlášce č. 1 nezahrnují odměny advokátů, kteří nejsou zaregistrováni jako plátci pro účely zákona o dani z přidané hodnoty, DPH. V případě advokátů, kteří jsou registrováni jako plátci, je splatná DPH zahrnuta do odměn a považována za nedílnou součást odměn advokátů splatných klienty, které jsou takto navýšeny o DPH ve výši 20 %. V důsledku tohoto zahrnutí DPH musí být odměny advokátů zdaněny uvedenou daňovou sazbou znovu, neboť dochází ke změně základu daně. Předkládající soud má za to, že čl. 2a doplňujících ustanovení k vyhlášce č. 1 zaměňuje pojmy „cena“ služby s pojmem „daň“ ve smyslu článku 1 směrnice 2006/112. Podle uvedeného soudu nevychází tyto dva pojmy ze stejných důvodů a nejsou určeny stejným osobám.

Věc C-428/16

18 FrontEx International podala k předkládajícímu soudu žalobu na vydání platebního rozkazu směřující k tomu, aby jí E. Janakiev uhradil částku 200 BGN z titulu odměny vyplacené zaměstnanému právnímu poradci.

19 Požadovaná částka je nižší než minimální částka 300 BGN stanovená vyhláškou č. 1.

20 Předkládající soud má za to, že zaměstnavatelé právních poradců konkurují advokátům. Pokládá tudíž otázku slučitelnosti ustanovení OSŘ, jež zaručuje právním poradcům nárok na odměnu advokáta, se směrnicí 77/249 a čl. 101 odst. 1 SFEU.

21 Za těchto podmínek přerušil Sofijski rajonen sad (okresní soud v Sofii, Bulharsko) řízení a položil Soudnímu dvoru následující předběžné otázky, kterou jsou v obou věcech totožné:

„1) Je čl. 36 odst. 2 [zákona o advokacii] v rozporu s čl. 101 odst. 1 SFEU (zákaz vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže) z toho důvodu, že sdružení podniků vykonávajících svobodné povolání (Nejvyšší advokátní rada) disponuje, v rámci výkonu státem svěřené pravomoci, diskreční pravomocí stanovit minimální sazby za služby poskytované těmito podniky (odměny advokátů)?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku: je závěrečná část ustanovení čl. 78 odst. 5 [OSŘ] (v části, v níž toto ustanovení nepřipouští snížení odměn advokátů pod stanovenou minimální hranici) v rozporu s čl. 101 odst. 1 SFEU?

3) V případě kladné odpovědi na první otázku: je čl. 132 bod 5 [zákona o advokacii] (s ohledem na uplatnění čl. 136 odst. 1 uvedeného zákona) v rozporu s čl. 101 odst. 1 SFEU?

4) Je čl. 36 odst. 2 [zákona o advokacii] v rozporu s čl. 56 odst. 1 SFEU (zákaz omezení volného poskytování služeb)?

5) Je čl. 78 odst. 8 [OSŘ] v rozporu s čl. 101 odst. 1 SFEU?

6) Je čl. 78 odst. 8 [OSŘ] v rozporu se směrnicí [77/249] (ohledně nároků osob zastoupených právními poradci na náhradu odměny advokáta)?

7) Je čl. 2a doplňujících ustanovení [vyhlášky č. 1] v rozporu se směrnicí [2006/112] z toho důvodu, že umožňuje považovat [DPH] za nedílnou součást ceny služeb poskytovaných v rámci svobodného povolání (co se týče zahrnutí [DPH] do splatné odměny advokáta)?“

22 Rozhodnutím předsedy Soudního dvora ze dne 14. září 2016 byly věci C-427/16 a C-428/16 spojeny pro účely písemné a ústní části řízení, jakož i pro účely rozsudku.

K předběžným otázkám

K přípustnosti

23 Evropská komise vznáší otázku přípustnosti první až šesté předběžné otázky.

24 Komise uvádí, že soud nemá pravomoc k vydání platebního rozkazu na částku vyšší, než je skutečně odvedená částka. Mimoto tvrdí, že skutečnost, že je sjednání odměny, která je nižší než minimální částka stanovená vyhláškou č. 1, kárným přestupkem, nepředstavuje podle judikatury Soudního dvora platný důvod pro žádost o výklad v rámci předběžné otázky.

25 V tomto směru je třeba rozlišovat mezi přípustností první až třetí, jakož i páté a šesté předběžné otázky na straně jedné a přípustností čtvrté předběžné otázky na straně druhé.

26 Pokud jde v první řadě o první až třetí, jakož i pátou a šestou předběžnou otázku, je třeba připomenout, že v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy zavedené článkem 267 SFEU, přísluší pouze vnitrostátnímu soudu, kterému byl spor předložen a jenž musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, posoudit s ohledem na konkrétní okolnosti věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak i relevanci otázek, které Soudnímu dvoru pokládá. Týkají-li se tedy položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (rozsudek ze dne 26. července 2017, Persidera, C-112/16, EU:C:2017:597, bod 23 a citovaná judikatura).

27 Z toho vyplývá, že se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí na vlastní odpovědnost a jehož správnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Odmítnutí Soudního dvora rozhodnout o žádosti podané vnitrostátním soudem je možné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými a právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (rozsudek ze dne 26. července 2017, Persidera, C-112/16, EU:C:2017:597, bod 24 a citovaná judikatura).

28 Z žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce v projednávaných věcech vyplývá, že odměna advokáta a odměna právního poradce jsou součástí nákladů řízení ve sporech, o nichž má předkládající soud rozhodnout.

29 V důsledku toho se nejeví, přinejmenším nikoli zjevně, že by požadovaný výklad unijního práva neměl žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení nebo se týkal hypotetického problému.

30 Soudnímu dvoru navíc nepřísluší, aby se vyjadřoval k výkladu vnitrostátních předpisů, jelikož takový výklad přísluší výlučně vnitrostátním soudům (rozsudek ze dne 14. června 2017, Online Games a další, C-685/15, EU:C:2017:452, bod 45 a citovaná judikatura).

31 Otázka, zda předkládající soud může vydat platební rozkaz ohledně částky odměny, která je vyšší než skutečně odvedená částka, je otázkou vnitrostátního práva, na kterou Soudnímu dvoru nepřísluší odpovídat a jejíž posouzení přísluší pouze vnitrostátnímu soudu, kterému byly spory v původním řízení předloženy.

32 Z toho vyplývá, že první až třetí, jakož i pátá a šestá předběžná otázka jsou přípustné.

33 V druhé řadě, co se týče čtvrté předběžné otázky, se předkládající soud táže, zda čl. 56 odst. 1 SFEU brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která neumožňuje advokátovi a jeho klientovi sjednat odměnu nižší, než je minimální částka stanovená vyhláškou přijatou profesní organizací advokátů, jakou je Nejvyšší advokátní rada.

34 V tomto ohledu v rozsahu, v němž se položená otázka týká slučitelnosti právních předpisů dotčených v původním řízení s ustanoveními Smlouvy o FEU v oblasti volného pohybu služeb, je třeba uvést, že tato ustanovení se nepoužijí na situaci, jejíž všechny prvky se nacházejí uvnitř jednoho členského státu (rozsudek ze dne 8. prosince 2016, Eurosaneamientos a další, C-532/15 a C-538/15, EU:C:2016:932, bod 45 a citovaná judikatura).

35 Soudní dvůr rozhodl, že konkrétní skutečnosti, na jejichž základě lze konstatovat vazbu mezi články Smlouvy o FEU upravujícími volný pohyb služeb a předmětem či okolnostmi sporu, jehož všechny prvky se nacházejí uvnitř jednoho členského státu, musí vyplývat z předkládacího rozhodnutí (rozsudek ze dne 8. prosince 2016, Eurosaneamientos a další, C-532/15 a C-538/15, EU:C:2016:932, bod 46 a citovaná judikatura).

36 V situaci, jejíž všechny prvky se nacházejí uvnitř jednoho členského státu, je tudíž na předkládajícím soudu, aby Soudnímu dvoru v souladu s tím, co vyžaduje článek 94 jednacího řádu Soudního dvora, sdělil, jakou souvislost – kvůli níž je požadovaný výklad v rámci řízení o předběžné otázce nezbytný pro vyřešení sporu, který před ním probíhá – má tento spor i přes svoji čistě vnitrostátní povahu s ustanoveními unijního práva týkajícími se základních svobod (rozsudek ze dne 8. prosince 2016, Eurosaneamientos a další, C-532/15 a C-538/15, EU:C:2016:932, bod 47 a citovaná judikatura).

37 V projednávaných věcech nevyplývá z žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, že by nebyly okolnosti sporů v původním řízení týkající se účastníků těchto sporů nebo jejich činnosti ohraničeny pouze na Bulharsko. Předkládající soud kromě toho nenaznačuje, jakou souvislost – kvůli níž je požadovaný

výklad v rámci řízení o předběžné otázce nezbytný pro vyřešení sporů, které před ním probíhají – mají tyto spory i přes svoji čistě vnitrostátní povahu, s ustanoveními unijního práva týkajícími se základních svobod.

38 Za těchto podmínek je třeba konstatovat, že žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce neposkytují konkrétní informace, které by umožnily určit, že se na okolnosti sporů v původních řízeních může vztahovat článek 56 SFEU.

39 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba mít za to, že čtvrtá otázka je nepřípustná.

K první až třetí otázce

40 Podstatou první a třetí otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 101 odst. 1 SFEU, ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU, musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, která jednak neumožňuje advokátovi a jeho klientovi sjednat nižší odměnu, než je minimální částka stanovená vyhláškou přijatou profesní organizací advokátů, jakou je Nejvyšší advokátní rada, aniž by se advokát vystavoval disciplinárnímu řízení, a jednak nedovoluje soudu uložit náhradu odměny nižší, než je tato minimální částka.

41 Z ustálené judikatury Soudního dvora plyne, že i když se článek 101 SFEU týká pouze jednání podniků a nevztahuje se na právní či správní opatření přijatá členskými státy, nic to nemění na skutečnosti, že tento článek vykládaný ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU, který zavádí povinnost spolupráce mezi Unií a členskými státy, ukládá členským státům, aby nepřijímaly nebo nezachovávaly v platnosti opatření, byť i legislativní či nařizovací povahy, která by mohla zmařit užitečný účinek pravidel hospodářské soutěže použitelných na podniky (rozsudek ze dne 21. září 2016, Etablissements Fr. Colruyt, C-221/15, EU:C:2016:704, bod 43 a citovaná judikatura).

42 K porušení článku 101 SFEU ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU dochází v případě, kdy členský stát nařídí nebo podpoří uzavírání kartelových dohod odporujících článku 101 SFEU nebo posílí účinky takových dohod anebo zbaví vlastní právní úpravu jejího státního charakteru tím, že přenese odpovědnost za přijetí intervenčních rozhodnutí hospodářského významu na soukromé hospodářské subjekty (rozsudek ze dne 21. září 2016, Etablissements Fr. Colruyt, C-221/15, EU:C:2016:704, bod 44 a citovaná judikatura).

43 O takový případ se nejedná v situaci, kdy jsou ceny stanoveny v souladu se zákonem definovanými kritérii veřejného zájmu a veřejné orgány nepřenášejí své výsady, spočívající ve schvalování nebo určování cen, na soukromé hospodářské subjekty, byť zástupci těchto subjektů nemají ve výboru navrhujícím uvedené ceny menšinové postavení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. září 2014, API a další, C-184/13 až C-187/13, C-194/13, C-195/13 a C-208/13, EU:C:2014:2147, bod 31).

44 Co se týče zaprvé otázky, zda právní úprava dotčená v původním řízení ukládá nebo podporuje uzavírání kartelové dohody mezi soukromými hospodářskými subjekty, je třeba uvést, že Nejvyšší advokátní rada se skládá pouze z advokátů volených ostatními advokáty.

45 Sazby stanovené takovou profesní organizací však mohou mít státní charakter, a to zejména tehdy, jsou-li členové této organizace odborníky nezávislými na dotčených hospodářských subjektech a mají-li ze zákona povinnost stanovit sazby s ohledem nejen na zájmy podniků či sdružení podniků z odvětví, které je navrhly jako členy uvedené organizace, ale i na obecný zájem a zájmy podniků z jiných odvětví nebo uživatelů dotčených služeb (rozsudek ze dne 4. září 2014, API a další, C-184/13 až C-187/13, C-194/13, C-195/13 a C-208/13, EU:C:2014:2147, bod 34 a citovaná judikatura).

46 Aby členové profesní organizace vykonávali svou činnost skutečně v souladu s obecným zájmem, musí být kritéria tohoto zájmu zákonem definována s dostatečnou přesností, za účinné kontroly státem, jež v tomto ohledu musí disponovat pravomocí rozhodnout s konečnou platností (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. září 2014, API a další, C-184/13 až C-187/13, C-194/13, C-195/13 a C-208/13, EU:C:2014:2147, bod 41).

47 V projednávaných věcech neobsahuje právní úprava dotčená v původním řízení žádné přesné kritérium k zaručení toho, že minimální odměny advokáta, jak jsou stanoveny Nejvyšší advokátní radou, budou spravedlivé a odůvodněné v souladu s obecným zájmem. Uvedená právní úprava zvláště nestanoví žádnou podmínku odpovídající požadavkům stanoveným Varhoven administrativen sad (Nejvyšší správní soud, Bulharsko) ve svém rozsudku ze dne 27. července 2016 v oblasti přístupu občanů a právnických osob ke kvalifikované právní pomoci, jakož i nezbytnosti předejít riziku zhoršení kvality poskytovaných služeb.

48 Co se zadruhé týče otázky, zda bulharské veřejné orgány přenesly své pravomoci v oblasti určování částek minimálních odměn advokátů na soukromé hospodářské subjekty, ze spisu dostupného Soudnímu dvoru vyplývá, že jedinou kontrolou ze strany veřejného orgánu nad vyhláškami Nejvyšší advokátní rady, která uvedené minimální částky stanoví, je přezkum ze strany Varhoven administrativen sad (Nejvyšší správní soud) omezený na otázku, zda jsou uvedené vyhlášky v souladu s bulharskou ústavou a bulharskými zákony.

49 Z toho vyplývá, že s ohledem na skutečnost, že neexistují ustanovení, která by mohla zaručit, že Nejvyšší advokátní rada bude působit jako složka veřejné moci v obecném zájmu, podléhající účinné kontrole státu, jež musí v tomto ohledu disponovat pravomocí rozhodnout s konečnou platností, musí být profesní organizace, jakou je Nejvyšší advokátní rada, považována za sdružení podniků ve smyslu článku 101 SFEU, pokud přijímá vyhlášky, jimiž stanovuje minimální částky odměn advokátů.

50 K tomu, aby se unijní pravidla hospodářské soutěže vztahovala na právní úpravu dotčenou v původním řízení, je mimoto třeba, aby tato právní úprava byla způsobilá omezit hospodářskou soutěž na vnitřním trhu (obdobně viz rozsudek ze dne 4. září 2014, API a další, C-184/13 až C-187/13, C-194/13, C-195/13 a C-208/13, EU:C:2014:2147, bod 42).

51 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že určování minimálních sazeb odměn advokátů, jejichž závaznost je dána takovou vnitrostátní právní úpravou, jako je úprava dotčená v původním řízení, brání ostatním poskytovatelům služeb právního poradenství, aby si stanovili odměny nižší než uvedené minimální sazby, a rovná se horizontálnímu určování uložených minimálních sazeb (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. září 2014, API a další, C-184/13 až C-187/13, C-194/13, C-195/13 a C-208/13, EU:C:2014:2147, bod 43).

52 S ohledem na předchozí úvahy je třeba konstatovat, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je úprava dotčená v původním řízení, která jednak neumožňuje advokátovi a jeho klientovi sjednat nižší odměnu, než je minimální částka stanovená vyhláškou přijatou profesní organizací advokátů, jakou je Nejvyšší advokátní rada, aniž by se advokát vystavoval disciplinárnímu řízení, a jednak nedovoluje soudu uložit náhradu odměny nižší, než je tato minimální částka, je způsobilá narušit hospodářskou soutěž na vnitřním trhu ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU.

53 Je nicméně třeba poukázat na skutečnost, že právní úprava dotčená v původním řízení, která jako závazné stanoví rozhodnutí sdružení podniků, jehož účelem nebo důsledkem je omezení hospodářské soutěže nebo omezení svobody dotčených stran či jedné z dotčených stran, nepodléhá nevyhnutelně zákazu stanovenému v čl. 101 odst. 1 SFEU ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU (rozsudek ze dne 4. září 2014, API a další, C-184/13 až C-187/13, C-194/13, C-195/13 a C-208/13, EU:C:2014:2147, bod 46).

54 Pro účely uplatnění těchto ustanovení v konkrétním případě je totiž třeba nejprve vzít v úvahu celkový kontext, ve kterém bylo dotčené rozhodnutí sdružení podniků přijato nebo v němž vyvolává účinky, a konkrétněji jeho cíle. Dále je třeba zkoumat, zda jsou omezující dopady na hospodářskou soutěž, které z takového rozhodnutí vyplývají, inherentně spjaty s uskutečňováním uvedených cílů (rozsudky ze dne 19. února 2002, Wouters a další, C-309/99, EU:C:2002:98, bod 97; ze dne 18. července 2013, Consiglio nazionale dei geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, bod 53, jakož i ze dne 4. září 2014, API a další, C-184/13 až C-187/13, C-194/13, C-195/13 a C-208/13, EU:C:2014:2147, bod 47).

55 V tomto kontextu je důležité přezkoumat, zda se omezení takto stanovená pravidly dotčenými v původním řízení zaměřují jen na to, co je nezbytné k zajištění uskutečnění legitimních cílů (rozsudky ze dne 18. července 2006, Meca-Medina a Majcen v. Komise, C-519/04 P, EU:C:2006:492, bod 47; ze dne 18. července 2013, Consiglio nazionale dei geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, bod 54, jakož i ze dne 4. září 2014, API a další, C-184/13 až C-187/13, C-194/13, C-195/13 a C-208/13, EU:C:2014:2147, bod 48).

56 Soudní dvůr nicméně není s to posoudit na základě spisu, který má k dispozici, zda lze takové právní předpisy, jako jsou předpisy dotčené v původním řízení, které neumožňují advokátovi a jeho klientovi sjednat nižší odměnu, než je minimální částka stanovená vyhláškou přijatou profesní organizací advokátů, jakou je Nejvyšší advokátní rada, považovat za nezbytné k uskutečnění legitimního cíle.

57 Přísluší předkládajícímu soudu, aby posoudil s ohledem na celkový kontext, v němž byla vyhláška Nejvyšší advokátní rady přijata a v němž vyvolává účinky, zda s ohledem na všechny relevantní informace, kterými uvedený soud disponuje, mohou být pravidla ukládající omezení dotčená v původním řízení považována za nezbytná k uskutečnění tohoto cíle.

58 S ohledem na předchozí je třeba na první až třetí otázku odpovědět, že čl. 101 odst. 1 SFEU, ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU, musí být vykládán v tom smyslu, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je úprava dotčená v původním řízení, která jednak neumožňuje advokátovi a jeho klientovi sjednat nižší odměnu, než je minimální částka stanovená vyhláškou přijatou profesní organizací advokátů, jakou je Nejvyšší advokátní rada, aniž by se advokát vystavoval disciplinárnímu řízení, a jednak nedovoluje soudu uložit náhradu odměny nižší, než je tato minimální částka, je způsobilá narušit hospodářskou soutěž na vnitřním trhu ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU. Předkládajícímu soudu přísluší ověřit, zda taková právní úprava s ohledem na konkrétní podmínky svého uplatnění skutečně odpovídá legitimním cílům a zda se takto uložená omezení zaměřují jen na to, co je nezbytné k zajištění uskutečnění těchto legitimních cílů.

K páté a šesté otázce

59 Podstatou páté a šesté otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 101 odst. 1 SFEU, ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU a směrnicí 77/249, musí být vykládán tak, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, na jejímž základě mají právnické osoby a osoby samostatně výdělečně činné nárok na náhradu odměny advokáta uloženou vnitrostátním soudem, pokud byly zastupovány právním poradcem.

60 V tomto ohledu postačí konstatovat, že nelze mít za to, že by uvedená právní úprava ukládala nebo podporovala uzavírání kartelových dohod odporujících článku 101 SFEU, nebo že by účinky takových kartelových dohod posilovala.

61 Článek 101 odst. 1 SFEU tudíž nebrání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, na jejímž základě mají právnické osoby a osoby samostatně výdělečně činné nárok na náhradu odměny advokáta uloženou vnitrostátním soudem, pokud byly zastupovány právním poradcem.

62 Navíc, jelikož směrnice 77/249 neobsahuje žádné ustanovení upravující soudem uloženou náhradu odměny za služby právního poradenství, je třeba mít za to, že uvedená vnitrostátní právní úprava nespadá do působnosti směrnice 77/249.

63 S ohledem na předchozí úvahy je třeba na pátou a šestou otázku odpovědět, že čl. 101 odst. 1 SFEU, ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU a směrnicí 77/249, musí být vykládán tak, že nebrání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, na jejímž základě mají právnické osoby a osoby samostatně výdělečně činné nárok na náhradu odměny advokáta uloženou vnitrostátním soudem, pokud byly zastupovány právním poradcem.

K sedmé otázce

64 Podstatou sedmé otázky předkládajícího soudu je, zda musí být směrnice 2006/112 vykládána tak, že brání vnitrostátní takové právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, na jejímž základě je DPH nedílnou součástí odměn advokátů registrovaných jako plátci, čímž dochází k dvojímu zdanění těchto odměn daní z přidané hodnoty.

65 Podle čl. 78 prvního pododstavce písm. a) směrnice 2006/112 zahrnuje základ daně konkrétně daně, cla, dávky a poplatky, s výjimkou samotné DPH.

66 V tomto ohledu je třeba připomenout, že na základě judikatury Soudního dvora brání zásada daňové neutrality, která je vlastní společnému systému DPH, tomu, aby zdanění profesní činnosti osoby povinné k dani vedlo k dvojímu zdanění (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 23. dubna 2009, Puffer, C-460/07, EU:C:2009:254, bod 46, a ze dne 22. března 2012, Klub, C-153/11, EU:C:2012:163, bod 42).

67 Vzhledem k tomu, že v daném případě předkládající soud shledal ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci C-427/16, že vnitrostátní právní úprava dotčená v původním řízení vede k dvojímu zdanění odměn advokátů daní z přidané hodnoty, není taková právní úprava v souladu s čl. 78 prvním pododstavcem písm. a) směrnice 2006/112 ani se zásadou daňové neutrality, která je vlastní společnému systému DPH.

68 Za těchto podmínek je na sedmou otázku třeba odpovědět, že čl. 78 první pododstavec písm. a) směrnice o DPH musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, na jejímž základě je DPH nedílnou součástí odměn advokátů registrovaných jako plátci, je-li jejím důsledkem dvojí zdanění těchto odměn daní z přidané hodnoty.

K nákladům řízení

69 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

1) **Článek 101 odst. 1 SFEU, ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU, musí být vykládán v tom smyslu, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je úprava dotčená v původním řízení, která jednak neumožňuje advokátovi a jeho klientovi sjednat nižší odměnu, než je minimální částka stanovená vyhláškou přijatou profesní organizací advokátů, jakou je Visšija advokatski savet (Nejvyšší advokátní rada, Bulharsko), aniž by se tento advokát vystavoval disciplinárnímu řízení, a jednak nedovoluje soudu uložit náhradu odměny nižší, než je tato minimální částka, je způsobilá narušit hospodářskou soutěž na vnitřním trhu ve smyslu čl. 101 odst. 1 SFEU.**

Předkládajícímu soudu přísluší ověřit, zda taková právní úprava s ohledem na konkrétní podmínky svého uplatnění skutečně odpovídá legitimním cílům a zda se takto uložená omezení zaměřují jen na to, co je nezbytné k zajištění uskutečnění těchto legitimních cílů.

2) **Článek 101 odst. 1 SFEU, ve spojení s čl. 4 odst. 3 SEU a směrnicí Rady 77/249/EHS ze dne 22. března 1977 o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů, musí být vykládán tak, že nebrání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, na jejímž základě mají právnické osoby a osoby samostatně výdělečně činné nárok na náhradu odměny advokáta uloženou vnitrostátním soudem, pokud byly zastupovány právním poradcem.**

3) **Článek 78 první pododstavec písm. a) směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty, musí být vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená v původním řízení, na jejímž základě je DPH nedílnou součástí odměn advokátů registrovaných jako plátci, je-li jejím důsledkem dvojí zdanění těchto odměn daní z přidané hodnoty.**

Podpisy.